

Motivering för Årets Utställning 2021

Information om utställningen TYDE DEN SOM KAN!

Utställningens namn: Tyde den som kan

Placering/Plats: Upplandsmuseet, vån 1 i Akademikvarnen.

Produktionstid/Visningstid: 3 juni 2021 t o m 2023.

Storlek (kvm): ca 200 m²

Budget för utställningsproduktion: Ca 450 000

- ingår: tryck, AV-teknik, film- och interaktionsproduktion, materialkostnader, mm.
- ingår inte: fasta löner (innehåll, producent, formgivning, tekniker), lokal mm.

Kontaktperson:

Maria Ljunggren, maria.ljunggren@upplandsmuseet.se 018-16 91 00 / 018-16 91 40

Beställare/Producerande verksamhet: Stiftelsen Upplandsmuseet

Utställningsteam:

Producent och formgivare: Ylva Lewenhaupt

Idéutveckling mm: Maria Ljunggren, chef för kommunikationsavdelningen

Idé, fakta och textunderlag: Torun Zackrisson, chef för forskningsavdelningen

Fakta och textunderlag: Magnus Källström, runolog på Riksantikvarieämbetet

Idé, textunderlag och runstensinventering: Robin Lucas, arkeolog

Textunderlag: Herman Bengtsson

Pedagog: Frida Gereonsson

Föremålsintendenter: Berit Schütz och Kerstin Åberg

Engelsk översättning: Trina Dobbs

Marknadsföring: Katja Jahn

Fotograf: Olle Norling

Tekniker:

Lars Hellstrand (byggledning, snickeri, smide och ljus)

Patrik Lustig (snickeri och AV)

Gunilla Biäre (snickeri)

Åsa Modig och Jenny Falkman (div assistans)

Ludvig Berg (IT)

Pea Sjöln (futhark-snideri)

Hernán Lorca (fin-elektronik)

Filmproduktion: Andreas Norin, Pantheon Film & Fotografi AB

Grafisk form, broschyr och affisch: Fredrik Johansson, One of The Faces

Runstenar: Stadsteaterns dekorateljé

Interaktionsdesign: Spree AB

Animation: Spitfire AB

Tryck: RK Tryck AB

Tyde den som kan

En upptäcktsfärd bland om runor och Upplands runstenar.

I Uppland finns flest runstenar i världen – ca 1300 stycken. De ger en spännande inblick i vikingarnas värld. Men vem reste en runsten, varför och vad står det egentligen på dem?

Runorna är nordbornas äldsta skriftspråk och runstenarna viktiga historiska källor till främst vikingatiden. Från slutet av 900-talet och under hela 1000-talet reste människor i Sverige minnesstenar med runinskrifter när någon släkting hade dött, men det finns runinskrifter som är långt äldre än så och också på andra ställen i världen.

I utställningen kan du bekanta dig med några av de mest intressanta runinskrifterna, se originalrunor, lära dig tyda runor och resa en egen runsten. Förhoppningen är också att väcka intresse för att själv såväl besöka som tyda runstenarna på plats i landskapet.

Som bakgrund kan nämnas att Upplandsmuseet nyligen gjort en stor inventering av samtliga Uppsala läns utomhus stående runstenar. Syftet har varit att få en bild av vilket skick de befinner sig i för att bättre kunna ta hand om detta unika kulturarv.

Berättande/dramaturgi:

Utställningen utgår ifrån en bred målgrupp och önskan är att tillgodose såväl oinvidga familjer som kunnigare individer, i berättelsen om runornas ursprung och användning, samt särskilt runstenarnas historia och kontext i vikingatiden. Tanken är att bringa tecknen till liv som i den animerade introstenen, visa budskapen och människorna bakom.

Gestaltning:

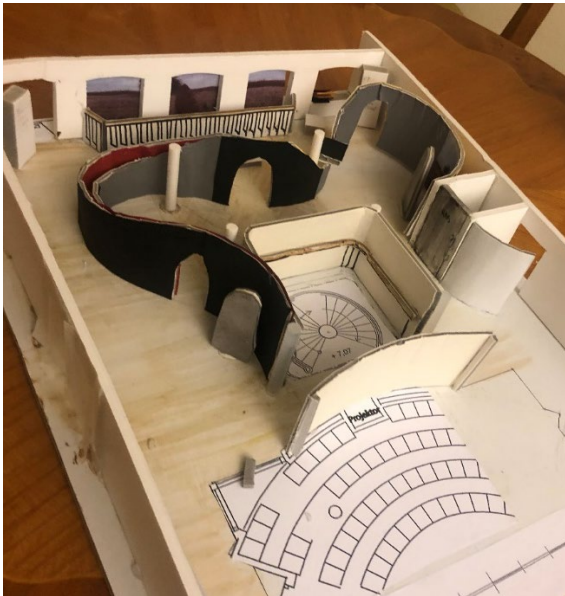
Huvudformen, en vivianit-blå innehållsbärande och rumsindelade vägg med böljande cinnoberröd rygglinje bildar såväl horisontlinje i landskapet som ett slingrande runddjur med huvud och svanskrok hämtad från runstenen i Skillstad. Färgskalan är vikingatida och även om de riktiga runstenarna varit alltför tunga i sin helhet, visas lösa fragment och en mängd andra föremål från olika tider, prydda med runor. Allt från runben och kalenderstavar till en 1800-talsbondes dagbok skriven med runskrift visas i montern vi kallar "korvsjön", infälld mellan högarna i vägglandskapet. I filmer får besökaren möta runolog och arkeologer som berättar, på plats ute vid stenarna. Grundberättelsen i text direkt på vägg illustreras av bilder från runstenarna och varje rubrik är också skriven i runskrift som grafiskt och pedagogiskt element.

Publikvänlighet:

Produktionen har strävat efter en mångfacetterad, sinnlig upplevelse. Via projektioner får besökaren dels utblickar i det uppländska landskapet samt kan välja stil och inskrift på en fullstor fysisk runsten i rummet. Förutom det visuella kan du lyssna till runsvenska. Även mer klassiskt analoga interaktiviteter ingår, som kartan med vikingarnas ortsnamn och färddvägar, lysdioder och föremålsluckor, samt taktila runor skurna i trä. Alla kan dessutom ta med sig ett futhark-kort, som kodnyckel i tydandet av runorna och runstenssafaris (broschyr och PDF) uppmanar till vidare utflykter ute i landskapet.

Metod:

Framtagandet av utställningen har skett i tätt samarbete med forskare, dels museets egna, dels Riksantikvarieämbetets runolog, Magnus Kjällström. Det gäller såväl berättelser, föremålsurval och faktagranskning, samt i digitala produktioner, där de agerar guider och möter publiken i filmer och digitala visningar. Pedagoger har också varit med från start och har nu visningar inte bara för yngre skolgrupper som läser om forntiden utan också gymnasieklaser, i t ex svenska och språkkunskap.

Foton: Olle Norling / Upplandsmuseet

